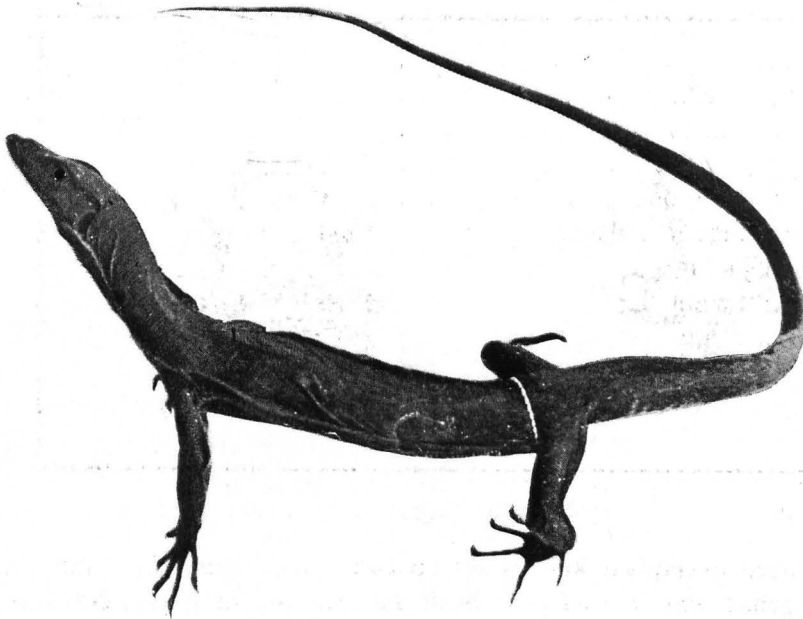

DE VARANUS BIVITTATUS.

Op mijn tochten ontmoette ik hem vrij dikwijls: langs breede riviermondingen rustend onder hoogopschietende nipapalmen, in modderpoelen en meren baggerend door het vaalgrijze slijk, in het heuvelland aan een snelstroomend beekje, onder doornige struikjes, waarin hij zijn toevlucht zocht. Steeds bleef ik bij een ontmoeting een poosje naar het beest kijken, vond zijn houding van onraad mooi, als hij daar zoo stond, hoog op zijn voorpooten, met opgeheven kop waarin glinsterende, ietwat verraderlijke oogjes en waaruit bij tusschenpoozen de, als die van een slang gespleten tong, flitste, uit het driehoekige gaatje dat hij voor in zijn spitsen snuit heeft.

Ook trof ik ze aan tusschen de takken van hoogopgeschoten struikgewas, dat zich boog over het stroomende water, waarin ze zich met een plons lieten vallen bij naderend gevaar. Of in knoestige, aan den oeverrand staande stammen (waartegen ze met gemak opklimmen), eens zelfs in het topje van een klapperboom.

Varanus bivittatus.

Bij dit laatste geval moet ik u nog een staaltje van varanentaaiheid geven. Ik herinner 't mij nog heel duidelijk, de kebon kreeg hem in de gaten toen het beest bijna boven was en liep dadelijk naar mijn vader toe, die jacht op ze maakte, omdat ze geregeld onze kippen wegstalen, maar ook om het vet, dat een uitstekend middel tegen brandwonden is. Dadelijk haalde mijn vader zijn dubbelloop tevoorschijn, en vuurde tweemaal met looperpatronen. Daar het beest zich toen niet meer be-

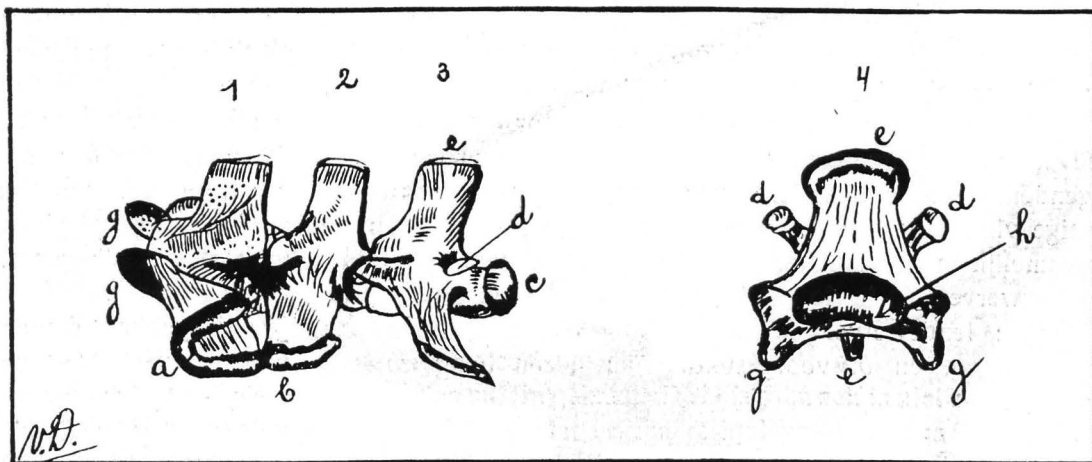
woog, klom een koelie naar boven met een touw om hem daarmee naar beneden te laten zakken. Toen deze evenwel het touw om den staart aantrok, sprong het beest uit den naar schatting twintig meter hoogen klapperboom en liep, op den grond gekomen, weg, doch werd voordat hij de kali kon bereiken, doodgeknuppeld. Maar toen nog onze verbazing toen we tot de ontdekking kwamen dat het beest een loopertje door zijn nek en één door zijn buik had gekregen!

Inlandsche jagers jagen hem dan ook meestal met hagel, schieten van betrekkelijk korten afstand op den kop, die daardoor als 't ware doorzeefd wordt. Het beest is dan op slag dood, kan zich niet meer van zijn plaats of naar het water begeven, terwijl ze de huid, waarom 't hen voornamelijk te doen is, daar die voor de oorlog al naar gelang van de grootte vijftig a vijfenzeventig cent opbracht, onbeschadigd in handen krijgen.

Behalve kippen, die hij niet elken dag krijgt en daarom ook een bijzondere lekkernij voor hem zijn, bestaat zijn voedsel (volgens S. MULLER) uit allerlei insecten, vooral sprinkhanen, kevers etc. en hunne larven; ook schaaldieren, visschen, kikvorschen en andere hagedisachtige dieren, vogels en kleine zoogdieren, en het vleesch van krenge en andere overblijfselen van dierlijke zelfstandigheden. Bekend is ook dat, als hij een hoen te pakken heeft, hij het niet dadelijk oppeuzelt doch dit eerst half in den grond begraaft om het na een paar dagen, als het lijk al half tot ontbinding is overgegaan, met smaak te verorberen. Verscheidene malen heb ik aan 't strand een varaan, die bezig was zoo'n allerfijnst riekend boutje te verschalken, zijn smulpertij verstoord.

's Morgens of in den namiddag gaat hij op jacht, op de heete uren van den dag tusschen elf en twee rust hij uit in 't oevergras en doet zijn middagdutje.

In sommige streken zijn ze den Javaan heilig; deze staat dan volkomen toe dat onze biejawak zijn kippen wegsteelt; 't spreekt van zelf dat ze dan verbazend mak zijn.

Een in een kareboom geklauterd exemplaar kon ik tot op twee meter naderen. Indien ik toen een toestel bij me had gehad was ik vast in 't bezit van een prachtopname gekomen.

Over de kleur zegt BREHM:

„De bovenzijde vertoont op zwarten of bruinen grond dwarse reeksen van gele „stippels of oogvlekken; de onderzijde is effen geel, een zwarte band strekt zich uit langs „de slapen, aan weerszijden van den hals ziet men een geelachtig witte, overlangsche „streep, die aanleiding heeft gegeven tot den soortnaam van het dier!

De dwarse reeksen op de bovenzijde vertoonen nog eigenaardige figuren, die bij ieder exemplaar anders zijn en waaruit de Javaan verschillende voorspellingen meent op te kunnen maken. Terwijl de staart en de romp met rechthoekige schubben zijn bedekt, vindt men bij de gewrichten cirkelvormige.

Evenals de meeste hagedissen is ook de biejawak vlug en behendig. Een aangeschoten exemplaar is voor den jager meestal verloren daar hij het water in den regel nog weet te bereiken en daarin is hij volkomen veilig. Niettegenstaande hij geen zwemvliezen bezit kan hij toch uitstekend zwemmen.

De grootste door mij geschoten varaan was een vrouwelijk exemplaar dat een lengte had van 1.79 M. gemeten vanaf den kop totaan de punt van zijn staart. Bij het opensnijden der buikholte vond ik niet minder dan 23 groote en een evengroot aantal kleinere eieren. De groote, welke, volgens de inlanders, nog dienzelfden dag gelegd zouden zijn, waren zoo groot als kippeneieren en hadden een gerimpelde, buigzame, doch stevige schaal. De varaan legt zijn eieren, een twintigtal tegelijk, in een ondiepe holte, welke hij met wat zand en vuil bedekt.

Het kleinste exemplaar dat ik in handen kreeg had een totale lengte van 42,5 cM.

In gevangenschap maakt een varaan het vrij goed, het Buitenzorgsch Museum herbergt er op 't oogenblik (Jan. 1918) een in de gazen kooi, waarin tevens de levende slangen en schildpadden huizen. Een jong exemplaar dat ik veertien dagen bij me thuis hield om bijgaande opname te maken, vertoonde nog de eigenaardigheid, dat hij naast rauw vleesch wel een gekookt, doch geen gebraden stukje lustte. 't Was hem zeker te vet.

Het vleesch van de varaan wordt heel veel gegeten en moet niet kwaad wezen. Ik heb me er evenwel nooit aan gewaagd.

Tenslotte nog een kleine uitweiding over de wervelkolom; aan de bouw ervan kunnen we geheel en al de groote behendigheid en lenigheid van de varaan zien. Bijgaand schetsje diene ter verduidelijking.

No. 4 stelt een der lendewervels voor waaraan we de verschillende onderdeelen goed kunnen waarnemen. Iedere wervel past met een kogel *c*. in een holte *h*. van den volgenden. Verder bezit hij twee cirkelvormige vlakjes *d* die over twee eveneens cirkelvormige vlakjes *g*. van den volgenden wervel heenschuiven, zoodat de groote beweeglijkheid voornamelijk in horizontalen zin kan plaats hebben. De doornuitsteeksels *e*. zijn vooral bij de staartwervels (3 is de eerste staartwervel) goed ontwikkeld evenals de dwarsuitsteeksel. De laatste lendewervels (No. 1 en No. 2) hebben hun dwarsuitsteeksels zooals respectievelijk door *a*. en *b*. voorgesteld. Aan dezen boog *ab* is het achterste paar ledematen bevestigd.

TH. v. D.

VAN SNOEPZUCHTIGE TJITJAKS, RUPSEN MET DOORZICHT, VASTHOUDENDE SLUIPWESPEN, ETC.

Dikwijls is men in de gelegenheid kleine waarnemingen te doen, die moeilijk direct tot een geheel kunnen worden aangevuld, doch waarvan het toch jammer is, als ze in vergetelheid raken.

En daarom vertel ik ze maar, al is het een raar allegaartje. Hoe ongezellig stil zou het 's avonds zijn, als we geen tjitjakjes hadden, die ons telkens afleiden, nu eens door hunne amouretjes, die meestal door een wilde jacht langs de zoldering of den wand worden voorafgegaan of door hun gloeienden ijver bij de insectenjacht, waarbij ze toch ook, door hun merkwaardige kennis van stekende of anderszins gevaarlijke insecten vaak onze bewondering wekken. Dat ze wel eens in een glas melk of sterken drank gevonden worden is bekend, doch meestal schrijft men dat aan een ongelukje toe, wat bij het riskante bedrijf van tegen-de-zolder-looperij niet zoo vreemd is. Maar hier op Sumatra, waar, hoe het komt weet ik niet, de tjitjakjes en hun druk gedoe zich veelmeer aan mij opdringen dan op Java, heb ik nu toch deze verwoede jagers en insectenvreters nog van een andere zijde leeren kennen.